

URZĄD STATYSTYCZNY
W BYDGOSZCZY

SYTUACJA DEMOGRAFICZNO-SPOŁECZNA OSÓB STARSZYCH W WOJEWÓDZTWIE KUJAWSKO-POMORSKIM

<http://bydgoszcz.stat.gov.pl/>

OPRACOWANIA SYGNALNE

Bydgoszcz, maj 2015 r.

Niniejsze opracowanie zawiera informacje dotyczące sytuacji demograficzno-społecznej osób starszych w województwie kujawsko-pomorskim oraz prognozowane zmiany liczby ludności w 2050 r. w tej grupie wiekowej.

W opracowaniu dane z zakresu: liczby i struktury ludności, przeciętnego dalszego trwania życia, opieki społecznej i zgonów dotyczą 2013 r. (stan w dniu 31.XII). Dane ludnościowe to wyniki prowadzonych przez GUS bieżących bilansów stanu i struktury ludności oraz badań w zakresie ruchu naturalnego i migracji, dane dotyczące przeciętnego dalszego trwania życia to wyniki opracowane przez GUS w oparciu o wyniki bieżących bilansów ludności oraz badań w zakresie ruchu naturalnego i migracji, dane dotyczące opieki społecznej pochodzą ze sprawozdań ZD-7, natomiast dane o zgonach pochodzą ze sprawozdawczości urzędów stanu cywilnego. Dane z zakresu: stanu cywilnego prawnego, wykształcenia, źródeł utrzymania oraz gospodarstw domowych to wyniki pochodzące z Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2011 (stan w dniu 31 III). Dane dotyczące prognozy ludności opracowano na podstawie prognozy ludności faktycznej na lata 2014–2050 przygotowanej przez Główny Urząd Statystyczny w 2014 r. Prognoza dla Polski stanowi sumę prognoz wojewódzkich i została sporządzona na bazie stanów ludności w dniu 31 grudnia 2013 r., w podziale administracyjnym obowiązującym w dniu 1 stycznia 2014 r.

*W niniejszym opracowaniu za **osoby starsze** uznaje się osoby w wieku **65 lat i więcej** (zgodnie z metrykalnym progmem starości jaki przyjmują ONZ i Eurostat).*

Współczynnik starości demograficznej – relacja liczby ludności w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Starzenie się ludności – zwiększanie odsetka osób starszych przy jednoczesnym zmniejszaniu odsetka dzieci w ogólnej liczbie ludności.

Indeks starości – liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0-14 lat.

Współczynnik feminizacji – współczynnik określający wzajemne relacje między liczbą kobiet i mężczyzn, tj. liczba kobiet przypadająca na 100 mężczyzn.

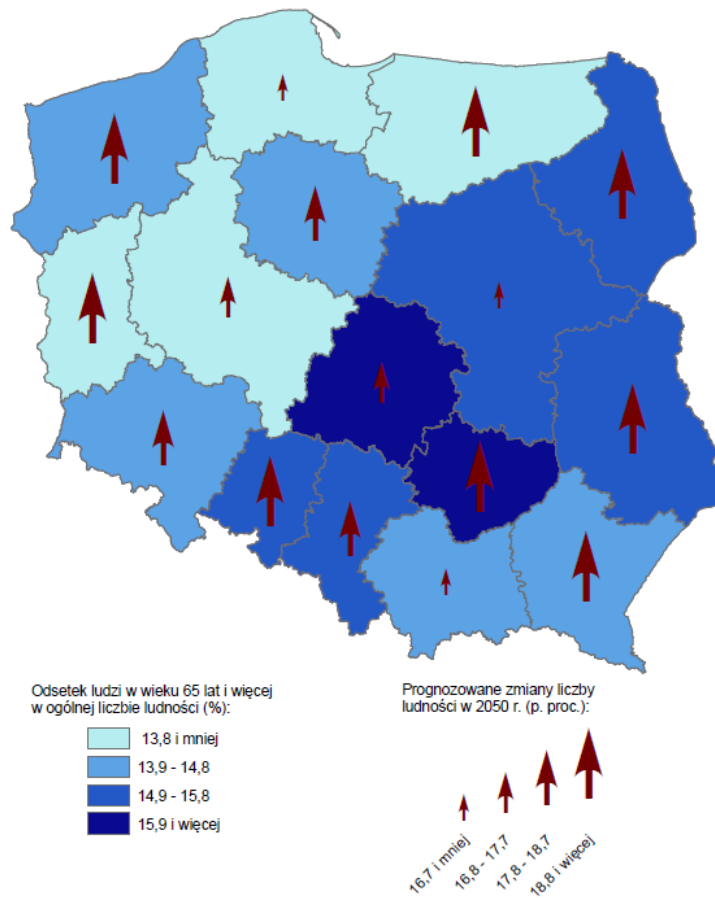
Współczynnik aktywności zawodowej ludności – udział aktywnych zawodowo danej kategorii w ogólnej liczbie ludności danej kategorii.

Przeciętne dalsze trwanie życia – jest to wskaźnik, który wyraża średnią liczbę lat, jaką w danych warunkach umieralności ma jeszcze do przeżycia osoba pochodząca z określonej zbiorowości.

Mediana wieku (wiek środkowy) – wskazuje przeciętny wiek osób w danej zbiorowości. Wartość mediany wyznacza granicę wieku, którą połowa osób w danej zbiorowości już przekroczyła, a druga połowa jeszcze nie osiągnęła.

Od kilkunastu lat obserwujemy znaczące zmiany demograficzne spowodowane postępującym zjawiskiem starzenia się społeczeństwa. Przy coraz wyższym stopniu rozwoju społeczno-ekonomicznego kraju proces ten jest nieunikniony, a jego skutki wymagają szeroko zakrojonych działań mających na celu pomoc osobom starszym w codziennym życiu, w integracji ze społeczeństwem oraz przeciwdziałaniu marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Istnieje wiele miar i klasyfikacji stopnia zaawansowania starzenia społeczeństwa. Zgodnie z kryterium ONZ – za starą uznaje się populację, w której udział ludności w wieku 65 lat i więcej przekracza 7%. Odsetek powyżej 10% oznacza fazę zaawansowanej starości. W 2013 r., w Polsce **współczynnik starości demograficznej** wynosił 14,7%. Oznacza to, że według kryterium ONZ, Polska należy do krajów starzejących się społeczeństw. W województwie kujawsko-pomorskim sytuacja demograficzna kształtowała się podobnie jak w kraju. W końcu 2013 r. osoby w wieku 65 lat i więcej stanowiły 14,1% populacji województwa liczącej 2 092,6 tys. osób.

Ludność w 2013 r. oraz prognozowane zmiany liczby ludności w 2050 r. według województw

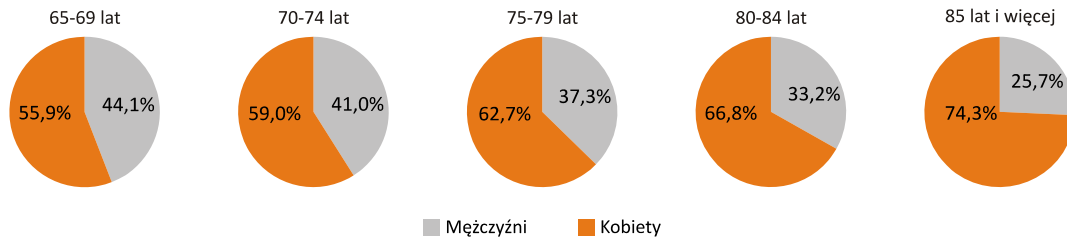

W 2013 r. w województwie kujawsko-pomorskim większość populacji w starszym wieku stanowiły kobiety (61,5%). Na 100 mężczyzn przypadało wówczas ponad 159 kobiet. Zauważa się, że przewaga liczebna kobiet nad mężczyznami wzrasta wraz z wiekiem. W wieku 80 lat i więcej udział kobiet w ogólnej populacji osób w wieku 80 lat i więcej wynosił 70,0%, a współczynnik feminizacji 233,2. Rosnący wraz z wiekiem udział kobiet w ogólnej populacji jest konsekwencją nadumieralności mężczyzn.

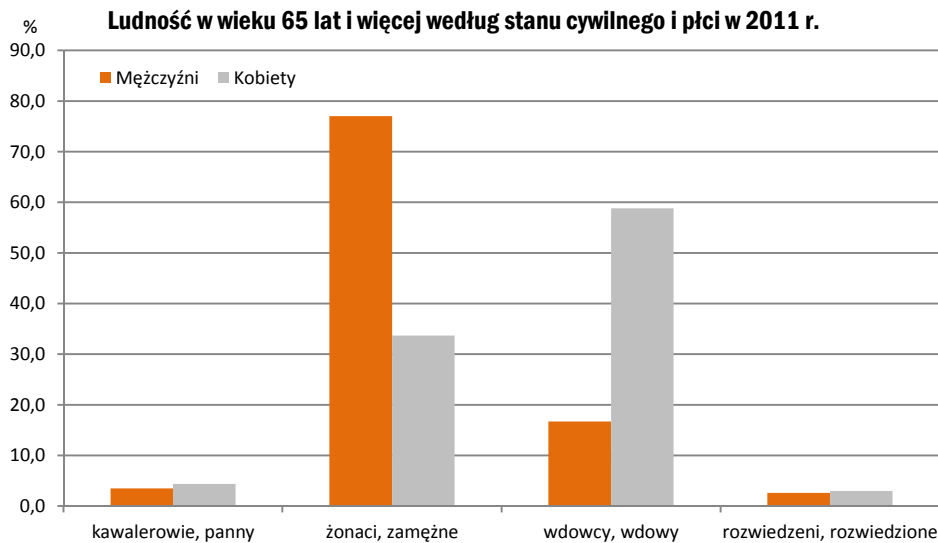
Udział osób starszych w populacji ogółem jest zróżnicowany w zależności od miejsca zamieszkania. W 2013 r. w miastach ludność w starszym wieku stanowiła 15,4% populacji; na terenach wiejskich 12,0%. Różny był również udział kobiet i mężczyzn w tych populacjach. Co prawda w obu zbiorowościach występowała liczebna przewaga kobiet, ale na terenach wiejskich współczynnik feminizacji był niższy niż w miastach o 11,8 kobiet i wynosił 151,8.

Ludność w wieku 65 lat i więcej według grup wieku i płci w 2013 r.

Z analizy danych dotyczących **stanu cywilnego prawnego** osób starszych w województwie kujawsko-pomorskim wynika, że w 2011 r. największy udział w ogólnej liczbie ludności starszej stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim (50,1%) oraz osoby owdowiałe (42,8%). Udział procentowy kawalerów i panien był niższy i wynosił 4,0%, natomiast osoby rozwiedzione stanowiły ok. 3% omawianej zbiorowości. Na terenach wiejskich łącznie odsetek osób starszych pozostających w związkach małżeńskich i osób owdowiałych był o 2,4 p. proc. wyższy niż w miastach i wynosił 94,6%. Natomiast odsetek osób rozwiedzionych w ogólnej liczbie osób w wieku 65 lat i więcej był o 2,3 p. proc. niższy niż w miastach i wynosił 1,3%. Z danych NSP 2011 wynika również, że ponad ¾ populacji mężczyzn w wieku 65 lat i więcej żyło w związkach małżeńskich, podczas gdy kobiety w tej grupie wieku były najczęściej wdowami. Wśród osób starszych żonaci mężczyźni stanowili 77,0% mężczyzn, a mężatki 33,7% kobiet. Osoby owdowiałe stanowiły natomiast 16,7% wśród starszych mężczyzn oraz 58,8% wśród starszych kobiet. Częściowo wynika to z faktu, iż liczba starszych mężczyzn, którzy zawarli związek małżeński w 2011 r. była niemal trzykrotnie większa niż liczba starszych kobiet, które zdecydowały się w tym roku wejść w stan małżeński.

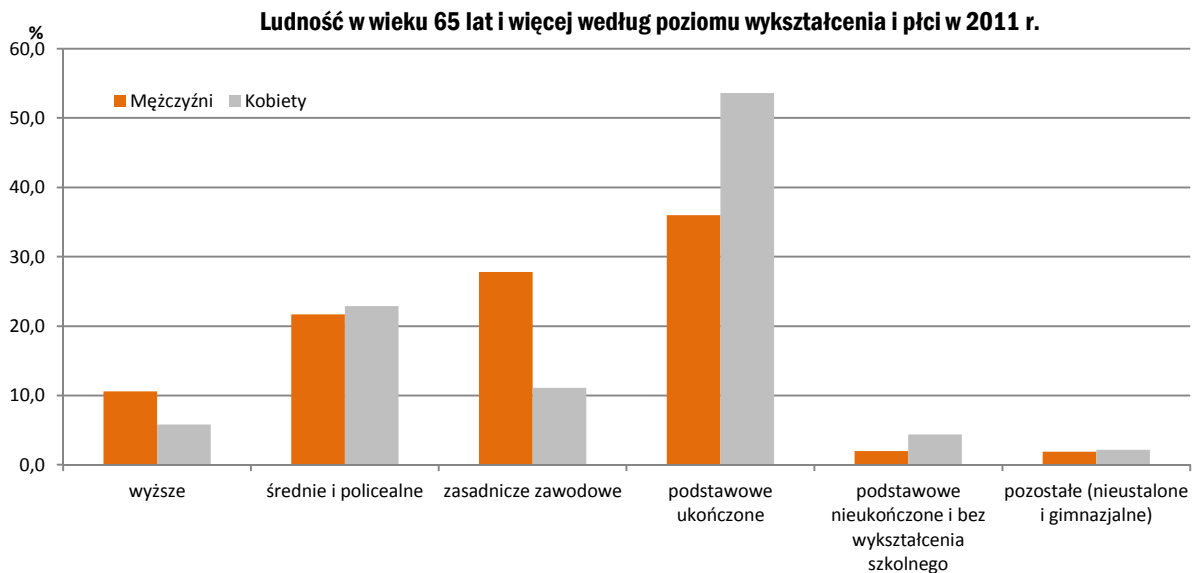

Pod względem **wykształcenia** najliczniej reprezentowaną zbiorowością wśród osób w wieku 65 lat i więcej w 2011 r. w województwie kujawsko-pomorskim były osoby legitymujące się wykształceniem podstawowym. Stanowiły one 46,9% ogółu populacji w tym wieku. Kolejnymi licznie reprezentowanymi zbiorowościami wśród ludności w tej grupie wieku były osoby z wykształceniem średnim i policealnym (22,4%) oraz zasadniczym zawodowym (17,5%). Znacznie mniej, bo 3,5%, stanowiły osoby z grupy osób bez wykształcenia szkolnego i z wykształceniem podstawowym nieukończonym. Zdecydowane różnice pod względem wykształcenia osób starszych, zaznaczały się w zależności od miejsca zamieszkania. Osoby w wieku 65 lat i więcej mieszkające w miastach były lepiej wykształcone. Na terenach wiejskich większość osób starszych posiadało wykształcenie podstawowe (68,3%). W miastach odsetek osób z tym wykształceniem był prawie o połowę niższy i wynosił 35,6%. Dysproporcje w poziomie wykształcenia widoczne były także w pozostałych grupach osób, np. w miastach z wykształceniem średnim i policealnym było 30,1%

osób, na terenach wiejskich tylko 8,1%. Z kolei z wykształceniem wyższym w miastach zanotowano 10,3% osób starszych, podczas gdy na terenach wiejskich zaledwie 2,6%. Natomiast udział osób starszych bez wykształcenia szkolnego lub z wykształceniem podstawowym nieukończonym w ogólnej liczbie osób starszych w miastach wynosił 2,0%, a na terenach wiejskich 6,2%.

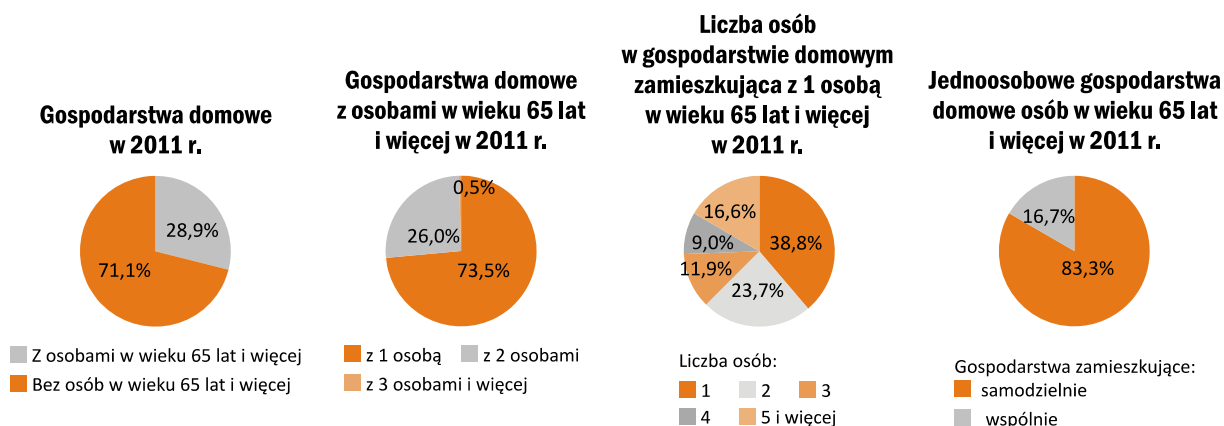
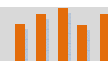
Analizując wykształcenie osób starszych w podziale na płeć zauważa się, że kobiety częściej legitymowały się wykształceniem podstawowym oraz średnim i policealnym, natomiast mężczyźni zasadniczym zawodowym i wyższym.

Osoby w wieku 65 lat i więcej to w większości osoby, które nie są już aktywne zawodowo. **Współczynnik aktywności zawodowej** w tej grupie osób wynosił w 2011 r. 3,5%. Był on znacznie wyższy wśród mężczyzn (6,4%) niż wśród kobiet (1,8%). Należy pamiętać, że w 2011 r. 65 lat było dolną granicą wieku, w którym mężczyźni zaczęli korzystać z uprawnień emerytalnych, podczas gdy kobiety miały możliwość przejścia na emeryturę po ukończeniu 60 roku życia.

Głównym źródłem utrzymania osób starszych w województwie jest emerytura (pracownicza lub rolna) lub renta (z tytułu niezdolności do pracy, rodzinna lub socjalna). W 2011 r. udział osób starszych, dla których głównym źródłem utrzymania była emerytura, w ogólnej liczbie osób starszych wynosił 85,5%. Renciści stanowili 9,3%. Na utrzymaniu pozostawało 1,8% osób starszych, natomiast z pracy utrzymywało się zaledwie 1,2% osób w tym wieku.

W 2011 r. w województwie kujawsko-pomorskim udział **gospodarstw domowych** z osobami starszymi w ogólnej liczbie gospodarstw domowych wynosił 28,9%. Spośród nich prawie ⅓ stanowiły gospodarstwa z 1 osobą w wieku 65 lat i więcej. Odsetek gospodarstw domowych z osobami powyżej 65 roku życia był o 2,9 p. proc. większy na terenach wiejskich niż w miastach. W większości osoby starsze były członkami gospodarstw wieloosobowych. Odsetek gospodarstw wieloosobowych z osobami w wieku 65 lat i więcej wynosił 71,5% ogółu gospodarstw z osobami starszymi. Pozostałe 28,5% gospodarstw domowych z osobami w starszym wieku stanowiły jednoosobowe gospodarstwa domowe tworzone przez samotne osoby starsze, przy czym zdecydowana ich większość (83,3%) samotnie zamieszkiwała w mieszkaniu. Znaczące różnice w strukturze gospodarstw domowych z osobami w wieku 65 lat i więcej występowały zależnie od miejsca zamieszkania. W miastach odsetek gospodarstw z osobami starszymi w gospodarstwach wieloosobowe był niższy niż na terenach wiejskich. Wynosił odpowiednio 66,2% i 81,3%. Z kolei na terenach wiejskich znacznie mniejszy był udział jednoosobowych gospodarstw domowych z osobami w wieku 65 lat i więcej niż w miastach. Wynosił on 18,7% na terenach wiejskich i 33,8% w miastach.

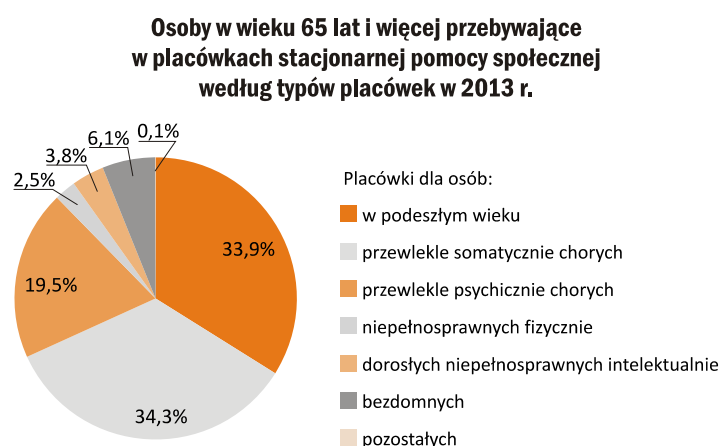

Na poprawę stanu zdrowia ludności, a tym samym dłuższe życie, wpływają:

- wysoko rozwinięta opieka zdrowotna,
- rozwój medycyny umożliwiający wcześniejsze diagnozowanie chorób,
- skuteczniejsze leczenie chorych,
- zwiększenie dostępności do usług medycznych i opiekuńczych oraz podniesienie jakości świadczonych usług,
- wysoka samoświadomość i prowadzenie coraz zdrowszego trybu życia,
- poprawienie warunków bytowych.

W 2013 r. w województwie kujawsko-pomorskim **przeciętne dalsze trwanie życia** dla osób w wieku 65 lat wynosiło 19,4 lata dla kobiet i 15,1 lat dla mężczyzn. Wartości te dla kobiet były podobne niezależnie od miejsca zamieszkania. Natomiast w 2013 r. mieszkający w miastach 65-letni mężczyźni żyli średnio o 0,3 roku dłużej niż przeciętnie, a na terenach wiejskich o 0,6 roku krócej niż przeciętnie.

Rosnąca populacja osób starszych zmienia popyt na usługi medyczne i **opiekę społeczną**. W województwie kujawsko-pomorskim w 2013 r. funkcjonowało 71 placówek stacjonarnej pomocy społecznej. Skorzystały z nich 1784 osoby starsze (w wieku 65 lat i więcej), czyli 0,6% osób w wieku 65 lat i więcej mieszkających w województwie. Stanowili oni 37,0% wszystkich mieszkańców domów opieki społecznej. Z usług placówek pomocy społecznej przeznaczonych dla osób w podeszłym wieku skorzystało 605 osób w wieku 65 lat i więcej, co stanowiło 33,9% łącznej liczby zbiorowości korzystającej z usług placówek pomocy społecznej będących w tym wieku.

W 2013 r. w województwie kujawsko-pomorskim **zgony** osób starszych stanowiły 70,5% wszystkich zgonów w województwie. Odsetek zgonów kobiet w wieku 65 lat i więcej w ogólnej liczbie zgonów kobiet był o 18,9 p. proc. wyższy niż mężczyzn i wynosił 80,3%. Różnice te wynikają ze struktury wieku osób starszych. Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania zauważa się, że odsetek zgonów osób starszych w ogólnej liczbie zgonów był o 0,6 p. proc. wyższy w miastach niż na terenach wiejskich.

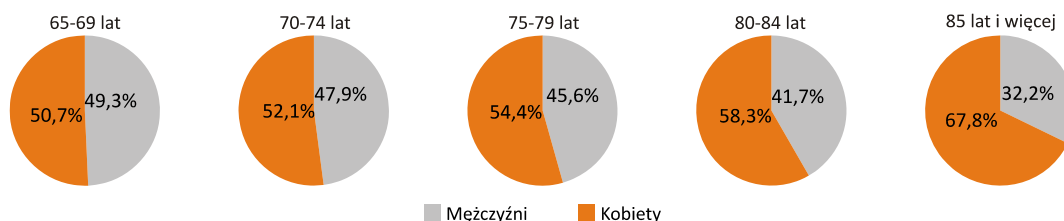
Wiek środkowy osoby zmarłej w 2013 r. wynosił 75,4 lata. Kobiety żyły znacznie dłużej niż mężczyźni. Mediana wieku zmarłych kobiet była o 10,9 lat wyższa niż mężczyzn i wynosiła 80,7 lat.

Prognoza ludności w wieku 65 lat i więcej do 2050 r.

Zgodnie z prognozą GUS w województwie kujawsko-pomorskim do 2050 r. przewiduje się wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej o 100,2% (w odniesieniu do stanu z 2013 r.) przy jednoczesnym spadku zbiorowości do 65 roku życia o 32,7% (w odniesieniu do stanu z 2013 r.). Według prognoz w 2050 r. osoby starsze w województwie będą stanowiły 32,8% populacji – o 18,7 p. proc. więcej niż w 2013 r. Podobne zmiany zachodzić będą w miastach i na terenach wiejskich, przy czym tempo tych zmian będzie szybsze na terenach wiejskich. O ile w miastach województwa na 2050 r. prognozowany jest względem 2013 r. wzrost ludności w wieku 65 lat i więcej o 74,8%, to na terenach wiejskich będzie to wzrost o 149,3%.

Prognoza ludności w wieku 65 lat i więcej według grup wieku i płci w 2050 r.

Niewielkim zmianom ulegnie struktura płci osób starszych. W związku z prognozowanym bardziej dynamicznym wydłużeniem się przeciętnego trwania życia mężczyzn w 2050 r. w każdej grupie osób starszych wzrośnie udział mężczyzn.

Przewidywany wzrost liczby ludności w wieku 65 lat i więcej oraz spadek liczby ludności do 65 roku życia spowoduje natężenie procesu **starzenia się ludności** a tym samym wpłynie na znaczne pogorszenie proporcji między najmłodszymi a najstarszymi pokoleniami. Fakt ten znajdzie odzwierciedlenie w wartościach **indeksu starości**. W 2013 r. na 100 osób w wieku 0-14 lat przypadały w województwie 92 osoby w wieku 65 lat i więcej, w miastach 112, zaś na terenach wiejskich 69. Do 2050 r. prognozowany jest niemal 3-krotny wzrost wartości tego wskaźnika. Wówczas w województwie na 100 osób w wieku 0-14 lat będą przypadały 273 osoby w wieku 65 lat i więcej, w miastach 324, zaś na terenach wiejskich 225.

Autor opracowania: Magdalena Poreda pod kierunkiem dr Wiesławy Gierańczyk

Redakcja merytoryczna, techniczna, skład i grafika komputerowa: Kondrad Czajkowski, Rafał Lis, Magdalena Miśko

Kujawsko-Pomorski Ośrodek Badań Regionalnych – pod kierunkiem Małgorzaty Rybak

Informatorium: e-mail: InformatoriumUSBDG@stat.gov.pl, tel. 52 3669400